

Midt-Troms regionråd

Bardu Berg Dyrøy Lenvik Målselv Sørreisa Torsken Tranøy

MØTEBOK

Forvaltningsorgan	Saksnr.	Dato
Regionrådet	53/05	161205

BORGEUTVALGETS INNSTILLING

Regjeringen oppnevnte i 2003 et utvalg som fikk i oppdrag å utrede et mer ”rettferdig” inntektssystem for kommunene. Utvalgets rapport ble framlagt i oktober og er nå ute til høring. Rapporten er sendt kommunene og ligger på flg adresse på odin:

http://www.odin.dep.no/krd/norsk/dok/andre_dok/nou/016051-020023/dok-bn.html

Utvalgets forslag er i grove trekk at man tilrår etablert et nytt inntektssystem som består av fire hovedkomponenter:

- Innbyggertilskudd med utgifts- og inntektsutjevning
- Distriktpolitisk tilskudd
- Skjønnstilskudd
- Inntektsgarantitilskudd

Dette innebærer følgende endringer i inntektssystemet for kommunene:

- Ny kostnadsnøkkel, betydelig forenklet
- Prognosebasert inntektsutjevning
- Et nytt distriktpolitisk tilskudd som erstatter Nord-Norgetilskuddet, regionaltilskuddet og det meste av skjønnstilskuddet
- Avvikling av ordningen med oppdaterte befolkningstall i innbyggertilskuddet og utgiftsutjevningen
- Et redusert skjønnstilskudd med et betydelig mer begrenset formål
- Et nytt inntektsgarantitilskudd til erstatning for dagens overgangsordning, og garanterer at ingen kommuner taper mer enn 400 kr pr innbygger pr år.
- Kommunalt finansieringsansvar for frittstående grunnskoler som innebærer at trekk- og korreksjonsordningen i inntektssystemet kan avvikles

Flere av forenklingene i forslaget taler til fordel for våre kommuner, mens det nye distriktpolitiske tilskuddet fører til store skjevheter i vårt fylke og tap for de fleste av våre kommuner, mens i hovedsak Nord-Troms blir vinnere og Tromsø den store taperen.

Tabellen nedenfor viser hvordan utvalget beregnet endringene i vår verden:

Tabell: Systemvirkninger for Midt-Tromskommunene. Alle tall er kroner pr innbygger

Kommune	Innbyggertilskudd	Distr.pol tilskudd	Gevinst/ tap ved ny nøkkel	Systemvirkning	1 års virkning
Bardu	5142	2040	- 613	- 1093	-400
Målselv	5997	1915	- 89	- 694	-400
Sørreisa	8051	2086	828	+ 394	+233
Dyrøy	18034	2609	1307	- 1173	-400
Tranøy	16475	2423	681	- 1430	-400
Torsken	19887	2780	2075	- 744	-400
Berg	19754	2824	1303	- 1603	-400
Lenvik	7385	1850	339	- 331	-399
Tromsø	1812	0	-179	- 2499	-400
Skjervøy	8740	7091	-32	+2388	+2227

Kort forklaring:

Alle tall er pr innbygger. Det foreslåtte innbyggertilskuddet viser at de fleste kommunene i vår region tjener noe, mest Torsken med 2075 pr innbygger. Tapet for våre kommuner oppstår når det distriktpolitiske tilskuddet erstatter Nord-Norgetilskuddet og regionaltilskuddet (som bare kommuner under 3000 innbyggere får). Her ligger forklaringen på at Sørreisa er den kommunen som tjener på forslaget. Systemvirkningen blir da størst for Berg med et trekk på 1600 kr pr innbygger, dvs ca 1,6 mill. Tapet første år vil være 400 pr innbygger, eller 0,4 mill for Berg.

I realiteten er dette forholdet betydelig verre for de minste kommunene, fordi regjeringen i statsbudsjettet for 2006 har økt regionaltilskuddet med 1,4 mill pr kommune, noe som jo for Berg utgjør 1400 kr pr innbygger. Dermed vil den negative virkningen doble seg i fht det foreslåtte systemet.

Det som forårsaker det store tapet for de fleste av våre kommuner, er det nye distriktpolitiske tilskuddet. Her samler man NN-tilskuddet, regionaltilskuddet, det meste av skjønnstilskuddet og deler det ut igjen på en spesiell måte. Man følger det distriktpolitiske virkeområdet til SND og deler ut etter ei vekt på 100 til Finnmark og Nord-Troms (tilsvarer område A), vokter resten av Troms og Nordland til 30 (tilsvarer virkeområde B), vokter område C med 25 (betydelig med distriktskommuner i Sør-Norge) og vokter område D med 20. Dermed oppnår man at flertallet av norske kommuner får distriktpolitisk tilskudd. Dette tilskuddet beregnes så innenfor hver vekt med 15 % pr kommune og 85 % pr innbygger. Det nye systemet illustreres godt gjennom virkningene i Skjervøy og Tromsø. Skjervøy kommer inn under vekt 100 sammen med Finnmark og tjener stor på det, anslagsvis 7 millioner. Er slike forskjeller mellom våre kommuner og Nord-Troms rettferdig geografi og andre utfordringer tatt i betraktning? Tilsvarende taper Finnmarkskommunene på forslaget.

Tromsøs situasjon er meget spesiell. Sammen med Bodø foreslår utvalget at disse ikke skal ha distriktpolitisk tilskudd. Tromsø ligger i dag innenfor virkeområde C, men utvalget mener at veksten og skatteinntekten i Tromsø er så stor at de bør falle ut. Dermed taper man 2700 kr pr innbygger eller totalt ca 167 mill. Hvordan skal det gå med Tromsø og Troms da ? Og enda mer paradoksalt: Skal Tromsø inn i virkeområde C med vekt på 25, vil dette pga Tromsø og Bodøs størrelse redusere de andre kommunenes tilskudd betydelig. Disse to kommunene utgjør ¼ av landsdelens innbyggertall.

Dermed står vi overfor følgende dilemmaer:

- Kommer Tromsø inn under distriktpolitisk tilskudd, vil våre kommuner tape betydelige beløp
- Kommer Tromsø ikke inn under ordningen, vil aktivitetsnedgangen som må komme i Tromsø ganske sikkert påvirke mange av våre bedrifter

Regionrådet bør i alle tilfeller påpeke at dersom Borgeutvalgets innstilling skal vedtas, må vektene mellom områdene A-D endres.

Riktignok er det foreslått at systemvirkningen tilpasses med maks nedgang 400 kr/innb pr år, og men virkningene for Lenvik av et slikt inntrekk er 4,4 mill. Torsken og Tranøy får fordelt tapet over 5 år.

I landet har vi i dag 433 kommuner. 171 av disse kommunene har under 3200 innbyggere. Det vil si at rundt 40% av kommunene i landet er småkommuner, og bare litt under 7% av landets innbyggere bor i disse kommunene. Ser vi på Nord-Norge har landsdelen 58 kommuner med under 3200 innbyggere, dette utgjør 34% av småkommunene i landet. Landsdelen er derfor klart overrepresentert når det gjelder andel små kommuner, og Borgeutvalgets innstilling fører til at disse vil tape betydelige beløp.

Tabell: Systemvirkninger for kommunene og fylkeskommunene i Nord-Norge

	Innb. Pr 1.1.2004	Systemendring g virkning pr innbygger i kroner	Samlet endring i hele tusen
Kommunene i Nordland	237 057	54	12 755
Kommunene i Troms	152 628	-1 420	-216 675
Kommunene i Finnmark	73 210	-694	-50 825
Kommunene i Nord-Norge	462 895	-550	-254 746
Nordland fylkekommune	237 057	-878	-208 136
Troms fylkekommune	152 628	-438	-66 851
Finnmark fylkekommune	73 210	-576	-42 169
Fylkene i Nord-Norge	462 895	-685	-317 156
Kommunene og fylkene i Nord-Norge	462 895	1236	-571 902

Tabellen viser at kommunene og fylkeskommunene i Nord-Norge vil tape ca 572 millioner kroner i inntekter dersom forslagene til Borgeutvalget blir tatt til følge. Slik systemet er

utformet er det lagt inn en overgangordning slik at ingen enkeltkommune skal tape med kr 400 pr innbygger pr år. For fylkeskommunene er beløpet satt til 100 kr innbygger pr år.

Kommunalministeren var tidlig ute med signaler om at forslaget fra Borgeutvalget ikke vil bli gjennomført, men det kjøres likevel full saksbehandling på dette. Derfor bør regionen og kommunene uttale seg om saken. Vedlagt ligger ei skisse til uttalelse basert på samtaler med ordførere og rådmenn, og denne er lagt opp slik:

1. primært avvise forslaget
2. subsidiært foreslå endringer i Borgeutvalgets innstilling.

REGIONRÅDETS BEHANDLING:

Lederen får fullmakt til å formulere endelig uttalelse basert på de momenter som framkom i møtet.

UTTALELSE FRA MIDT-TROMS REGIONRÅD TIL BORGEUTVALGETS INNSTILLING

Regionrådet har gått gjennom utvalgets innstilling og er kommet til en hovedkonklusjon om at Borgeutvalgets innstilling inneholder noen gode elementer og hensikter, men at man på grunn av forslaget totale innretning vil gå imot å endre dagens inntektssystem. Forslaget innebærer at kommunene i Nord-Norge vil tape ca 600 millioner, og det vil totalt sett virke svært negativt på en landsdel som trenger incentiver for vekst heller enn negative signaler og tiltak.

Regionrådet mener at hensikten med innstillingen er å omfordele inntektene til kommunene, noe som slik forslaget framstår vil føre til en sterk nedbygging i de aller fleste av landsdelens kommuner. Inntektstapet vil totalt sett være så stort at det vil få store konsekvenser i negativ retning. Derfor må Nord-Norgetilskuddet slik vi kjenner det i dag, bestå også i framtida.

Regionrådet har den oppfatning at dagens inntektssystem i store trekk gir en riktig og rettferdig fordeling av ressursene i landet, og i nødvendig grad hensyntar de spesielle utfordringene kommunene lengst i nord står overfor.

Regionrådet vil begrunne sitt synspunkt med følgende argumentasjon:

- Den generelle økningen i inntektene til kommunene i 2006 var helt nødvendig, fordi det over flere år er det bygd opp en ubalanse mellom oppgaver og finansiering. Det er derfor særlig positivt at denne snuoperasjon skal være en del av en opptrappingsplan for å skape økonomisk balanse i kommunesektoren. Kommunene i Midt-Troms har gjennom mange år nå tatt sin del av denne nedjusteringen gjennom tilpasningen i overgangsordninga, nedgangen i skjønnstilskudd og manglende prisjustering av Nord-Norgetilskuddet. Derfor vil Borgeutvalgets forslag virke svært negativt om de blir satt ut i livet.
- Når regjeringen legger opp til å sikre at også små kommuner skal ha mulighet til å opprettholde et høyt nivå på tjenestetilbudet til innbyggerne, er dette positivt. Ikke minst er denne endringen i politikk svært viktig for Nord-Norge. Regjeringen legger til grunn at styrkingen av kommuneøkonomien er en viktig del av regjeringens satsing på distriktene. Borgeutvalgets innstilling vil for de aller fleste kommuner i Troms ha en svært negativ virkning.
- Kommunene i Nord-Norge har et betydelig ansvar for å bidra til nærings- og samfunnsutvikling. Det er erkjent at store avstander og spredt befolkning stiller større krav til disse kommunene enn til andre. Av denne grunn er det viktig at kommunene har frihet i økonomien til å bidra med samfunnsutvikling. Regionrådet vil peke på at våre kommuner har et ansvar for å utvikle lokalsamfunnet i tillegg til de mer klassiske oppgavene som lokaldemokrati, forvaltning og tjenesteproduksjon. Svakere økonomi svekker kommunenes evne til å være samfunnsbygger.
- Store avstander og spredt befolkning gjør at offentlige tjenestetilbud er viktige i hverdagen til folk. Verdiskapingen i eksportindustrien er avhengig av et godt offentlig tjenestetilbud med nærhet. Det er utenkelig at man i Midt-Troms skal bli satt tilbake til 60-tallet mht offentlige tjenester, noe som er sannsynlig med de til dels store tap i inntektene som flere av kommunene kommer ut med i Borgeutvalgets innstilling. En ytterligere innstramming i kommunenes frie økonomi vil sette mange samfunn i fare fordi man får en kopling av nedtrekk i offentlige tjenester og eksportindustriens

utfordringer mht kostnader og kronekurs. Borgeutvalgets innstilling foreslår svært omfattende endringer, for å ikke si dramatiske endringer i rammebetingelsene knyttet til å kunne gi et likeverdig tjenestetilbud til alle innbyggerne i landet.

- Den store distriktpolitikken føres bl.a gjennom kommuneøkonomien, noe som er svært viktig for bosettingen i landets mest naturressursrike område. Derfor er det særdeles viktig at kommunene ikke nå får en ytterligere svekkelse av økonomien.
- Det sier seg selv at om kommunene i landsdelen blir tilført nye friske midler i neste års statsbudsjett blir dette fort borte dersom forslagene til Borge-utvalget tas til følge.

Dersom regjeringen likevel skulle vurdere å fremme Borgeutvalgets innstilling for Stortinget, vil regionrådet peke på følgende forhold som må rettes opp før vi kan anbefale en slik løsning:

- Forenklingen av kriteriene i inntektssystemet synes fornuftige.
- Regionrådet er uenig i at skjønnpotten nedjusteres kraftig og kun brukes i spesielle tilfelle. Skjønnpottens størrelse bør i så tilfelle økes, og spesielt innrettes mot et sterkt interkommunalt samarbeid til erstatning for kommunesammenslåing.
- Innretningen på det distriktpolitiske tilskuddet blir feil. For det første blir vektingen mellom Finnmark og Nord-Troms på den ene side og resten av Troms på den andre side helt skjev. Dette vises klart gjennom at de fleste kommunene i Nord-Troms får en sterk økning i den økonomiske handlefriheten, mens våre kommuner får en nedgang. Infrastruktur, avstander og arbeidsliv tilsier at Midt-Troms har mange av de samme problemene som Nord-Troms, og dette må hensyntas i et nytt inntektssystem. Vårt forslag er å øke vektingen for sone B til 70. Da vil forholdet til sone A og C være naturlig.
- Tromsø bør være en del av det distriktpolitiske tilskuddet. Aktiviteten i Tromsø betyr mye for resten av Troms, og en inntektsfjerning på ca 30 mill pr år i Tromsø vil bety betydelig mindre muligheter for at Tromsø skal kunne aksle den rollen man nå blir tildelt gjennom nordområdesatsingen til regjeringen.
- Den samlede innsats Borgeutvalget foreslår i det distriktpolitiske virkemidlet er i realiteten 600 millioner mindre til Nord-Norge. Dette tapet fordeles på andre kommuner. Dette kan ikke godtas, og man bør derfor samlet øke innsatsen tilsvarende.
